

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ
МИНИСТРЛІГІ МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

**Л. Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТИ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМ. Л. Н.
ГУМИЛЕВА**

**"ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ӘЛЕУМЕТТІК-ЭКОНОМИКАЛЫҚ
ДАМУЫ: ШЫНДЫҒЫ МЕН БОЛАШАҒЫ"
атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК ТРУДОВ
международной научно-практической конференции
"СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ НЕЗАВИСИМОГО
КАЗАХСТАНА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ"**

**9 желтоқсан, 2021
Нұр – Сұлтан**

ӘОЖ 338.2 (574) (075.8)

ҚБЖ 65.9 (5Қаз) я73

T29

Редакция алқасы

МАЙДЫРОВА А.Б. - төрайым, э.ғ.д., профессор, кафедра меңгерушісі,

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

БАЙЖОЛОВА Р.А. - э.ғ.д., профессор, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық

университеті, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

ЕГЕМБЕРДИЕВА С.М. - э.ғ.д., профессор, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия

ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

ТЛЕСОВА Э.Б. - э.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық

университеті, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

БЕРЖАНОВА А.М. - э.ғ.к., қауымдастырылған профессор, Л.Н. Гумилев

атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

ЖАНАБАЕВА Ж.К. - э.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық

университеті, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

АУЕЛБЕКОВА А.К. - э.ғ.к., доцент Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық

университеті, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

ДОСМАҒАНБЕТОВ Н.С. - э.ғ.м., Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық

университеті, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

КАЗБЕКОВА З.К. - магистрант, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық

университеті, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

НҰРЛАНҰЛЫ А - магистрант, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық

университеті, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

ISBN 978-601-337-610-3

T29 "Тәуелсіз Қазақстанның әлеуметтік-экономикалық дамуы: шындығы мен болашағы" атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының еңбектер жинағы. –Нұр-Сұлтан: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2021. – 361 б.

Сборник трудов международной научно-практической конференции "Социально-экономическое развитие независимого Казахстана: реалии и перспективы". – Нур-Султан: ЕНУ им.Л.Н.Гумилева, 2021. – 361 с.

Works of the International scientific - practical conference "Socio-economic development of independent Kazakhstan: realities and prospects". - Nur-Sultan: L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2021. – 361 p.

ӘОЖ 338.2 (574) (075.8)

ҚБЖ 65.9 (5Қаз) я73

ISBN 978-601-337-610-3

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2021

© Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, 2021

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. «Қазақстан-2050» Стратегиясы. Қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті - Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, Астана қ., 2012 жылғы 14 желтоқсан.
2. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы «Қазақстандық жол – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» // Қазақстан Республикасы Президентінің ресми сайты [Электрондық ресурс].
3. <https://www.gov.kz/memleket/entities/karaganda?lang=kk>. Қарағанды облысы әкімі Жеңіс Қасымбектің 2020 жылғы есеп беруі
4. Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросы
5. Назарова, Г. Н. ҚР шағын және орта бизнесі даму тенденциялары / Г. Н. Назарова, Руслан Толегенов. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2018. — № 5.1 (191.1). — С. 62-65. — URL: <https://moluch.ru/archive/191/48245/> (дата обращения: 30.11.2021).

МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ ШЕШІМДЕРІНІҢ ТИІМДІЛІГІН БАҒАЛАУДЫҢ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ

Гайдарұлы Ж.

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ.
zhandos_99@inbox.ru

Қазіргі жағдайда бағдарламалық және мақсатты бюджеттеуге көшуге байланысты жаһанда жүзеге асырылатын мемлекеттік басқарушылық шешімдердің әртүрлі түрлерін сапалы жақсарту мәселесі ерекше өзекті болып отыр. Бағдарламалық іс-шаралар әрқашан өз мақсаттарына жете ме? біз қандай нәтижелерге қол жеткіземіз? бағдарламалық құжаттарды қалай жетілдіру керек? Бұл сұрақтарға сенімді жауап алуға басқарушылық шешімдерді іске асыру барысында нәтижелерді неғұрлым барабар өлшеуге мүмкіндік беретін бағалау әдістері мен рәсімдерін әзірлеуді және енгізуді талап ететін тиімді бағалау құралдары қолданылған жағдайда ғана мүмкін болады. Бұл мәселенің стратегиялық маңыздылығына қарамастан, бүгінгі күнге дейін ресейлік немесе шетелдік тәжірибеде әр түрлі деңгейдегі мемлекеттік басқарушылық шешімдердің бағалау жүйесін құруға мүмкіндік беретін бірыңғай әдістеме құрылған жоқ. Қазақстан Республикасында да бірқатар бағдарламаларды іске асыру нәтижелерін талдау олардың көпшілігі үшін ортақ болып табылатын мақсатты индикаторлардың орындалмауы және нәтижесінде жоспарланған нәтижелерге қол жеткізілмейтіндігін көрсетеді. Қалыптасқан жағдай мемлекеттік бағдарламаларды басқарудың тиімділігін арттыруға бағытталған

тәсілдерді әзірлеуді және енгізуді талап етеді. Жұмыста АҚШ, Канада және Оңтүстік Корея және Франция сияқты жетекші шет елдердің мемлекеттік бағдарламаларын басқару және бағалау тәжірибесі талданды. Айта кету керек, бүгінгі таңда бірде-бір елде мемлекеттік бағдарламаларды бағалаудың бірыңғай тәсілі мен бірыңғай әдістемесі жоқ. Барлық осы елдерде ортақ тәсіл-логикалық модельдерді қолдану.

АҚШ, Франция, Оңтүстік Корея және Канада елдерінің мемлекеттік басқарушылық шешімдерін талдау

Бюджеттің бағдарламалық форматына өткен барлық елдерде бюджеттік бағдарламаның мақсаттарына қол жеткізу дәрежесін көрсететін индикаторлар жүйесі маңызды рөл атқарады.

Кесте 1. Бағдарламалық бюджетті дайындау технологиясы

Мемлекет	Егжей-тегжейлі дәрежесі	Уақыт периоды	Ережесі	
			Бекітілген жылжымалы	Бағдарлама уақытысы
Финляндия (2003 жылдан бастап.)	13 Министрлік бойынша шығыстардың жалпы сомасы	4	Бекітілген	Әр 4 жыл сайын
Голландия (1994 жылдан.)	4 сектор, 1 сектор іші	4	Бекітілген	Әр 4 жыл сайын
Ұлыбритания (1998 жылдан)	25 департамент	3	2 бекітілген + 1 жылжымалы	Әр 2 жыл сайын
Франция (2008 жылдан)	38 миссиялар	3	2 бекітілген + 1 жылжымалы	Әр 2 жыл сайын
Швеция (1997 жылдан)	Шығыстардың жалпы сомасы, шығыстардың 27 саласы	3	2 бекітілген + 1 жылжымалы	Әр жыл сайын
Канада (2007 жылдан)	90 ведомства, 25 функциялар	5	жылжымалы	Әр жыл сайын
Австралия (1999 жылдан)	20 департамент 267 бағдарлама	3	жылжымалы	Әр жыл сайын
АҚШ (2011 жылдан)	21 функция бойынша шығыстардың жалпы сомасы	5 + 5 аналитикалы	1 бекітілген + 4 жылжымалы	Әр жыл сайын
Ресей (2014 жылдан)	39 бағдарлама	3 (1+2)	жылжымалы	Әр жыл сайын

Бағдарламаны іске асыру кезінде индикаторлардың қол жеткізуге жоспарланған мәндері оның ажырамас бөлігіне айналады. Бұл бюджет шығыстарының тиімділігі туралы ақпараттың сапасы көбінесе осындай индикаторлардың сапасына байланысты болатындығына байланысты, бұл келесі бюджеттік циклде белгілі бір бағдарламаларды қаржыландыру немесе қаржыландыруды жалғастыру туралы шешім қабылдау процесіне тікелей әсер етеді. Сонымен, мемлекеттік шешімдердің тиімділігін бағалау жүйесінің ең

танымал мысалы-АҚШ-та қолданылатын PART (Program Assessment Rating Tool) моделі. Бұл модельдің артықшылығы-бағдарламалық құжаттарды дайындаудан бастап, іске асырылатын бағдарламалардың түпкілікті нәтижелерін бағалаудың бақылау процедураларына дейін барлық маңызды аспектілерді мұқият зерттеу негізінде тиімділікті интегралды бағалауға мүмкіндік береді. Алайда, Америка Құрама Штаттарының бағдарламалық бюджетінің өзіндік ерекшелігі бар екенін есте ұстаған жөн. Бүгінгі күні онда 2700-ге жуық бюджеттік бағдарлама бар, олардың әрқайсысының өз нәтижелілік көрсеткіштері бар. Көп жағдайда бұл бағдарламалар, мысалы, мамандығы бойынша жоғары білімі бар мамандардың үлесін немесе ашық медициналық орталықтардың санын көрсететін тікелей нәтижелер көрсеткіштерімен жұмыс істейді.

Америка Құрама Штаттарының Есеп палатасы бағдарламаларды бағалаудың осы түрлерін қолдануды ұсынады:

- процестік бағалау (process evaluation) – бағдарламалар шеңберінде жүзеге асырылатын іс-шаралар талаптарға қаншалықты сәйкес келетініне қарай бағаланады;

- нәтижелерді бағалау (outcome evaluation) – бағдарламаның тікелей нәтижелері, олардың жоспарланған көрсеткіштерге қаншалықты сәйкес келетіні, осы нәтижелер қалай алынғаны бағаланады.

- әсер етуді бағалау (impact evaluation) – бағдарламаның таза әсері бағаланады, мақсатты аудиторияға әсер ету әсері бағдарламаның "С" және "жоқ" - мен салыстырылады.

- "шығындар-пайдалар" және "шығындар-тиімділік" талдауы жоспарланған нәтижелерге қол жеткізуді және осыған жұмсалған ресурстарды бағалайды. "Шығындар-тиімділік" талдауында бір мақсатқа жету үшін қанша ресурстар жұмсалғаны өлшенеді. Ал "пайда шығындары" талдауы ақшалай түрдегі барлық шығындар мен пайдаларды анықтауға бағытталған

Сонымен қатар Францияда, мысалы, бекітілген бюджет туралы заңда іске асырылатын әрбір бағдарлама бойынша қол жеткізілген нәтижелерді бағалауға мүмкіндік беретін нақты көрсеткіштер бар. Әрбір министрлікте белгілі бір бағдарлама үшін оның бюджетін төменгі деңгейдегі мамандар жауап беретін кішігірім элементтерге "бөлетін" нақты қызметкер жауап береді. Әрбір осындай жауапты қызметкер өзінің тиімділігін көрсетуі керек, әйтпесе еңбек шартының мерзімін қысқартуға дейін әртүрлі санкциялар қолданылуы мүмкін¹⁵, бұл тиісті жауапкершілік деңгейінде жоспарланған нәтижелерге қол жеткізуге күшті ынталандыру болып табылады. Автономияның жоғары деңгейіне айырбастау үшін бағдарлама менеджерлері тиісті индикаторлар негізінде бағаланатын басқару әрекеттері үшін толық жауап береді. Бағдарламаны іске асыруды бағалау кезінде үш негізгі өлшемшарт пайдаланылады: (А) әлеуметтік-экономикалық тиімділік; (Б) қызметтердің сапасы; (В) басқарудың тиімділігі/нәтижелілігі. Жыл сайын министрлер мен бағдарламалар басшылары бағдарламаны іске асыруға бөлінген қаражат, негізгі мақсаттар, бағдарламаны іске асыруды бағалау индикаторлары, күтілетін нәтижелер мен тиісті шығыстар нормалары неғұрлым

егжей-тегжейлі көрсетілген жыл сайынғы атқару жоспарында бекітілген АРР (Annual Performance Plan) белгілі бір нәтижелерге қол жеткізу бойынша міндеттемелерді өзіне алады. Бұл тәсіл ерекше назар аударуға тұрарлық, өйткені бұл жағдайда бір құжатта қаржылық деректер мен бағдарламаны іске асыруды бағалау көрсеткіштерін қосу арқылы мемлекеттік саясаттың тиімділігін өлшеуге болады. Бағалау көрсеткіштерінің жүйесін қалыптастыру кезінде негізгі үш ұстаным – азамат, тұтынушы, салық төлеуші – олардың мақсаттары тұрғысынан жүргізілетін бағдарламалардың тиімділігін талдау маңызды рөл атқарады, ол қазіргі уақытта бірқатар шет елдерде сәтті қолданылады. Өз қызметінің сипатына қарай бюджеттік бағдарламаларды әзірлеу мен іске асыруға байланысты мамандар үшін бағдарламаларды бағалау әлеуметтанушылық әдістердің белгілі бір жиынтығын пайдалана отырып жүргізілетін Оңтүстік Кореяның тәжірибесі күмәнсіз қызығушылық тудырады. Бұл ретте бюджеттік бағдарламаларды іске асыру тиімділігін бағалау қызметі ақпаратты жүйелі түрде жинау мен талдауды да (кесте 2), сондай-ақ осындай талдау негізінде дайындалған есептерді ұсынуды да қамтитынына назар аударған жөн.

Кесте 2. Оңтүстік Кореядағы бағдарламаларды бағалау тәсілінің мысалы

Бағалау мақсаты	Бағалау міндеттері	Артықшылықтары	Кемшіліктері
- Сыни анализ - Бағдарлама жүзеге асыруын жақсарту	- Негізділік; - өлшеу; - нәтижелер мен бағдарламалық әрекеттер арасындағы себеп-салдарлық байланыс	-Ең егжей-тегжейлі және сенімді ақпаратпен қамтамасыз етеді	- Қымбат және көп уақытты қажет етеді

Сонымен бірге, 2-кестеден көрініп тұрғандай, айқын артықшылықтармен қатар, бұл тәсілдің айтарлықтай кемшіліктері бар, бұл оны бюджет ресурстарының елеулі тапшылығына тап болған елдерде кеңінен қолдануға жол бермейді. Бағалау қызметінің ерекшелігі-Оңтүстік Кореяның Стратегия және қаржы министрлігі жыл сайын егжей-тегжейлі бағалау жүргізу үшін 10-ға дейін бағдарламаны іріктейді. Талдау бақылау мәселелерінің арнайы әзірленген тізбесі негізінде жүргізіледі. Осылайша, жыл сайын шамамен 1/3 бағдарламалар мен 300-ге жуық кіші бағдарламалар талданады. Бұл елде тиімділікті бағалау қызметі әдетте жеке ішкі бағдарламаға бөлінеді, оның бюджетін сол стратегия және қаржы министрлігі ұсынады.

Оңтүстік Корея тәжірибесінде бюджеттік бағдарламалардың тиімділігін талдаудың мынадай алгоритмі қолданылады.

- Стратегия және қаржы министрлігі министрліктер мен ведомстволар ұсынатын бағдарламалардың өзін-өзі бағалау деректерін талдайды.

- Бюджет басқармасы өзін-өзі бағалау есебін дайындау үшін стандартты бақылау тізімін ұсынады. (Бақылау тізбесінде бағдарламаның құрылымы, басқару жүйесі және іске асырылу барысы және қол жеткізілген нәтижелер туралы мәселелер қамтылады.)

- Бағдарламаны толық талдау шамамен үш жылда бір рет жүргізіледі.

Кесте 3. Оңтүстік Кореяда қолданылатын мемлекеттік шешімдерді бағалау түрлері

Тиімділік мониторингі	<ul style="list-style-type: none"> - Бағдарламалық-нысаналы басқару. - Мақсатты индикаторлар негізінде қызметтің мониторингі. – Мониторинг объектілері (бірліктері) – бағдарлама және кіші бағдарлама
Бағдарламаларды талдау	<ul style="list-style-type: none"> - Бюджеттік бағдарламаның өзін-өзі бағалауы. - Бақылау мәселелерінің тізбесі негізінде талдау. - Талдау объектісі (бірлігі) – кіші бағдарлама
Бағдарламаларды бағалау	<ul style="list-style-type: none"> - Бюджеттік бағдарламаны терең бағалау. - Жеке бағдарламаларды бағалау. - Бағалау объектісі (бірлігі) – кіші бағдарлама, бірақ кейде әртүрлі кіші бағдарламаларға ортақ факторлар да бағаланады

Канада мемлекеттік ведомстволары ұлттық басымдықтар мен қолданыстағы бағдарламалар шеңберінде неғұрлым тиімді қызмет көрсетуді жүзеге асыруға, өз қызметінің нақты түпкі мақсаттарына ие болуға және нәтижелер көрсеткіштері арқылы өлшеуге болатын нәтижелерге қол жеткізуге міндетті. Бюджет туралы заңды орындау кезінде ақша алатын барлық федералды министрліктер, агенттіктер мен корпорациялар жыл сайын барлық тікелей бағдарламалық шығыстар бойынша стратегиялық есептер (strategic reviews) ұсынуға міндетті. Әрбір стратегиялық баяндамада әрбір стратегиялық мақсат бойынша бағдарламалық іс-шараларға талдау жасалады. Әрбір стратегиялық мақсат шеңберінде бірнеше бағдарлама (немесе бағдарламалық іс-шаралар) ұсынылды, әрбір бағдарлама бойынша нәтижеліліктің бірнеше көрсеткіштері ұсынылды. 2009 жылы Канада үкіметі мемлекеттік бағдарламаларды бағалау саласында жаңа саясатты іске асыра бастады. Шығындарды басқару жүйесінің (Expenditure Management System – EMS) жұмыс істеуі үшін қажетті бағалау барысында бағдарламалардың тиімділігі туралы қажетті ақпаратты алуға басты назар аударылды. Алғашқы төрт жыл өтпелі кезең деп жарияланды, сондықтан 2013 жылдан бастап бағдарламаларды бағалау кең таралған тәжірибе болып табылады. Жыл сайын ведомство бес жылдық бюджет кезеңінде барлық тікелей шығындарды бағалау үшін бағдарламаларды іске асыруға бағытталған өзінің барлық тікелей шығыстарының шамамен 20% - ын бағалауы тиіс. Әрбір ведомство бес жылдық бағалау жоспарын (departmental evaluation plan) құруы тиіс, оны Канада қазынашылық басқармасы бекітуі тиіс. Канадада қаражатты неғұрлым басым және тиімді бағдарламалардың пайдасына міндетті түрде қайта бөлу тетігі жұмыс істейді. Ведомстволар ең төмен нәтижелі немесе басым бағдарламаларға ұсынылатын бағдарламалық шығыстардың 5% - ын міндетті түрде айқындауға және оларды неғұрлым басым және тиімді бағдарламалардың пайдасына қайта бөлуге тиіс.

Қарастырылған елдер бойынша мемлекеттік басқару шешімдеріне SWOT

талдау

Артықшылықтары	Кемшіліктері
<p>АҚШ. Берілген тенденциялар бойынша анық бағалаудың кешенділігі</p> <p>Оңтүстік Корея. Мемлекеттік бағдарламаларды бағалаудың егжей-тегжейлі пысықталған жүйесінің болуы</p> <p>Франция. Атқарушы билік органдарының сарапшылық және ғылыми қоғамдастық өкілдерімен белсенді диалогы</p> <p>Канада. Мемлекеттік бағдарламаларды бағалау саласындағы функциялардың аражігін нақты ажырату</p>	<p>АҚШ. бюджеттік қаражатты жоспарлау кезінде атқарушы билік органдары ұсынатын есептік ақпаратты есепке алудың пысықталған тетіктерінің болмауы</p> <p>Оңтүстік Корея. Негізгі қабылдаушы тұлғалардың төмен қызығушылық</p> <p>Шешімдері</p> <p>Франция. Бағдарламалық бағалау саласында іске қосылған негізгі акторлардың функцияларын қайталау</p> <p>Канада. Пысықталған тетіктердің болмауы</p>
Ұсыныстар	Қауіптер
<p>- жұмсалған қаражатты және оларды пайдаланудан алынған нәтижені салыстырмалы талдау арқылы ресурстарды пайдаланудың ең тиімді нұсқаларын анықтау</p> <p>- мемлекеттік бағдарламаларды бағалауға сыртқы сарапшыларды тарту.</p>	<p>- проблемаларды диагностикалау, мақсаттарды іске асыру, Адами ресурстарды жинау, ақпаратпен және басқа басқару әрекеттерімен жұмыс істеу әдістерін анықтаудағы тәуекелдер.</p>

Қорытындылай келе, жүргізілген талдау қорытындылары бойынша бірде-бір шетелдік елде жыл сайын бағдарламалардың тиімділігін бағалау жүргізілмейді деп айтуға болады. Шетелде бағдарламаны іске асыруды бағалау жүргізіледі, онда қол жеткізілген нәтижелерге талдау жүргізіледі, жоспарланған нәтижелерден ауытқыған жағдайда ауытқуға негіздеме және оларды болдырмау жөніндегі шаралар беріледі. Бұдан басқа, бюджет қаражатын пайдалану туралы ақпарат беріледі. Яғни, шетелдік заң шығарушылар бағдарламаның тиімділігін бағалайды деп мәлімдемейді. Бағдарламаның прогресі бағаланады, оның нәтижелері бойынша бағдарламаны іске асыру тәсілдері түзетіледі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Афанасьев М.П., Алехин Б.И., Кравченко А.И, и др. Технология подготовки программного бюджета. // Финансовый журнал.2010. № 3 (5).
2. Афанасьев М.П., Шаш Н.Н. Инструментарий оценки эффективности бюджетных программ // Вопросы государственного и муниципального управления. 2013. № 3,
3. GPRA modernization act of 2010. [<http://www.whitehouse.gov/omb/performance/gprm-act>].
4. GPRA Modernization Act Provides Opportunities to Help Address Fiscal, Performance, and Management Challenges. Highlights of GAO-11-466T, a report to the Committee on the Budget, U.S. Senate. March 6, 2011. [<http://www.gao.gov/new.items/d11466t.pdf>].

5. <https://www.hse.ru/data/2014/02/14/1328256905/Афанасьев,%20Шаш.pdf>
6. <https://cyberleninka.ru/article/n/zarubezhnyy-opyt-otsenki-effektivnosti-deyatelnosti-organov-gosudarstvennogo-upravleniya-na-regionalnom-urovne>

ВЛИЯНИЕ СЕВЕРНОГО РЕГИОНА НА РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА

Голубева А.В.

Евразийский Национальный Университет им. Л. Н. Гумилева

Казахстан, г. Нур-Султан

golubeval61616@gmail.com

Республика Казахстан на протяжении нескольких лет сохраняет высокий уровень экономического роста, наряду с такими странами, как Китай, Индия, страны АСЕАН. Первый Президент страны Н.А.Назарбаев выбрал уникальную модель развития, сумел построить сильное государство с эффективной экономикой. Более того, молодая республика является лидером в среднеазиатском регионе по уровню экономического роста и политической стабильности. Основой экономического роста республики является высвобождение частной инициативы и бизнеса, активная внешняя торговля, привлечение инвестиций. Экономические успехи последних лет в определенной степени обусловлены эффективным использованием сырьевой базы. Кроме того, энергоносители Казахстана экспортируются на внешние рынки, что способствует стабильному расширению сотрудничества с зарубежными партнерами [1].

Благодаря обширной территории Казахстана, каждый регион по-своему влияет на рост экономики страны и позиционирование Республики в мире. От процветания регионов зависит безопасность нации, инвестиционный климат, перспективы внедрения передовых мировых технологий. Одним из важнейших факторов влияния выступает географическое положение региона. Неслучайно беднейшие страны и регионы находятся в тропиках, где жарко, земля менее плодородна, вода более скудна, где процветают болезни. И наоборот, Европа и Северная Америка извлекают выгоду из огромных участков очень плодородной земли, умеренного климата и хорошего количества осадков.

Географическое расположение региона также играет роль в доступе к рынкам сбыта продукции. Еще во времена развития Великого Шелкового пути развитые города всегда базировались на торговых путях или у морских портов.

Следующий фактор влияния региона - это наличие ресурсной базы. Благодаря имеющимся полезным ископаемым в регионе будет развиваться та или иная отрасль экономики. Чтобы извлечь из этого выгоду, нужна инфраструктура, отдельные места имеют явные преимущества перед другими (к примеру, месторождения нефти).